

УДК 81.27

С.О. СОКОЛОВА, доктор філологічних наук, професор,
завідувач відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики
Інститут української мови НАН України
вул. Михайла Грушевського, 4, м. Київ, 01001
E-mail: a-senchuk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-0052-6128>

Г.В. ШУМИЦЬКА, доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри соціології та соціальної роботи
Ужгородський національний університет
вул. Університетська, 14, м. Ужгород, 88000
E-mail: halyna.shumytska@uzhnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7806-2963>

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «СОЦІОЛІНГВІСТИКА В СЛОВ'ЯНСЬКИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»

12—14 вересня 2024 року в Інституті полоністики та журналістики Ряшівського університету (Республіка Польща) відбулася VII Міжнародна наукова конференція із циклу «Соціолінгвістичний підхід до вивчення слов'янських мов». Під час її проведення Комісія із соціолінгвістики, афілійована при Міжнародному комітеті славистів, ініціювала наукову дискусію в межах теми «Соціолінгвістика в слов'янських лінгвістичних дослідженнях. Теорія і практика».

Упродовж трьох конференційних днів мовознавці з Польщі, Словаччини, Болгарії, Хорватії, Чехії, Литви та України виступили з науковими доповідями на актуальні теми у змішаному форматі — онлайн та наживо. 12 доповідей виголошено на пленарних засіданнях, 31 доповідь — на секційних, з-поміж яких 4 доповіді у співавторстві. Найбільше доповідей запропонували до обговорення польські дослідники.

Цитування: Соколова С.О., Шумицька Г.В. (2024). Міжнародна наукова конференція «Соціолінгвістика в слов'янських лінгвістичних дослідженнях. Теорія і практика». *Українська мова*, 4(92), 124—128.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Низку наукових розвідок, насамперед на пленарних засіданнях, було присвячено **загальнотеоретичним питанням соціолінгвістики**: її співвідношенню з історією мови (проф. Збігнев Грень, Варшавський університет, доповідь «*Соціолінгвістика та історія мови*») і діалектологією (проф. Галина Пелкова, Університет Марії Кюрі-Склодовської, доповідь «*Соціолінгвістика та діалектологія — традиція та сучасність*»), проблемі мовної трансформації з плином часу (проф. Галина Курек, Ягеллонський університет у Кракові, доповідь «*Зміна мовного коду та соціолінгвістичні трансформації польського села за останні пів століття*»), підходам до вивчення гендерних особливостей мовлення (проф. Казімеж Ожог, Ряшівський університет, доповідь «*Мова жінок і чоловіків. Соціолінгвістичний підхід (конспект проблеми)*»).

На конференції було порушено актуальну проблему мовної взаємодії, зокрема мова **мігрантів і вимушених переселенців**, обговорення якої розпочала на пленарному засіданні проф. Діана Столац з Університету Рієки доповіддю «*Хорватська мова людей, які повертаються з Австралії*», а продовжила вже на секційному засіданні Каріна Стемпель-Ганчарчик у доповіді «*Імідж втрачених родинних земель як складник колективної ідентичності людей, переселених після Другої світової війни з південно-східного пограниччя до Нижньої Сілезії*». Ще активніше в межах загальної проблеми мовної взаємодії на конференції обговорювали питання **функціонування слов'янських мов в іншомовному оточенні** (Ева Дзегель, доповідь «*Вплив мовних ідеологій на мовне ставлення: приклад польської меншини в Україні*»; Міхал Глушковський, доповідь «*Диглосія на слов'янських мовних островах*»; Ірена Масойч, доповідь «*Перемикання кодів і граматики. Аналіз інтеграції литовських і російських лексем у польському сленгу в Литві*»; Кінга Гебен, доповідь «*Соціолінгвістичний погляд на суперечливі питання щодо використання польської мови в Литві*»; Малгожата Кулаковська, доповідь «*Вплив мовної політики на збереження польської мови як успадкованої. На прикладі мовної політики Казахстану та Бразилії*»; Марія Редьква, доповідь «*Імена та варіанти імен дітей українського походження, які проживають у Польщі*»); **мовна взаємодія в помежів'ї** (Іржі Муриц, доповідь «*Соціолінгвістичне дослідження чесько-польського пограниччя — багатомовність і лінгвістичний ландшафт*»; Роберт Слабчинський, доповідь «*Неофіційна антропонімія на лінгвокультурному порубіжжі*»); **мовна поведінка в неодномовному суспільстві** (Мирослава Саган-Белява, доповідь «*Перемикання кодів у довоєнних “Селянських щоденниках”*») тощо.

До цієї ж тематичної групи можна зарахувати й доповіді українських дослідниць: проф. Світлани Соколової (Інститут української мови НАН України) та проф. Галини Шумицької (Ужгородський національний університет), які входять до складу Комісії із соціолінгвістики при Міжнародному комітеті славістів. Вони порушили проблеми **специфіки дослідження мовної ситуації в Україні в умовах війни і трансформації мовної ситуації, зумовленої війною**. Проф. Г. Шумицька виступила з доповіддю «*Зміни мовної ситуації на Закарпатті під час війни*» на пленарному засіданні другого дня конференції, зацентрувавши на особливостях мовнополітичної ситуації на

Закарпатті як тиловому прикордонному регіоні України під час російсько-української війни, та звернула увагу на факт гострих викликів і водночас нових можливостей для країни загалом та для кожного її регіону зокрема, особливо — для державної мовної політики та залучених до її реалізації інституцій. Проф. С. Соколова в доповіді «*Особливості дослідження мовної ситуації України у воєнний час*» наголосила на потребі трансформації методології дослідження мовної ситуації, що швидко змінюється, і посилення уваги до мовної поведінки різних категорій мовців.

Варто зауважити, що під час конференції виразно простежувалася тематично-змістова відмінність між соціолінгвістичними дослідженнями, що їх проводять в умовах мирного часу, та того спектра проблем, які виходять на передній план під час війни за незалежність і збереження національної ідентичності. На пленарних засіданнях виголошено доповіді, присвячені проблемі **мовного ландшафту**: «*Лінгвістичний ландшафт міста Кременіца*» (проф. Павол Одалош, Університет Матея Бела в Банській Бистриці), «*Значення та аксіологічні профілі Бидгоща в міських пувівниках*» (д-р Моніка Пеплінська, Університет Казимира Великого в Бидгощі), «*Знання про мову польських міст у семи словниках*» (проф. Анна Тирпа, Інститут польської мови ПАН). Обговорення цих проблем продовжено на секційних засіданнях у доповідях Пьотра Мірохи «*Семіотичний ландшафт вулиць як джерело для дослідження суперечок щодо одонімів на честь Йосипа Броз Тіто в Хорватії та Словенії після 2004 року*», Томаша Єлонека «*Соціальні детермінанти варіантів іменування сільських вулиць (на прикладі гміни Вренциця Велика в Клобуцькому районі)*», Петра Драпи «*Польська мова в лінгвістичному ландшафті Заолже в Чехії*».

На пленарному засіданні проф. Владімір Патраш (Університет Матея Бела в Банській Бистриці) у доповіді «*Пародійна суміш жанрів як прототип цінності громадянської онлайн-журналістики (другий тираж журналу Hlas kotulne/Głos Kółownia 1989—1992 із соціолінгвістичного погляду)*» заторкнув проблему **функціонування мови у ЗМІ та інтернеті**, що її обговорено також на секційних засіданнях у доповідях Ренати Кухаржик «*Визначення соціолінгвістичних параметрів користувачів Інтернету — можливості та обмеження*» і Божени Тарас та Доброслави Тарас «*“А вони сидять, дивляться серіали та їдять попкорн...” Комунікаційна спільнота та конфлікт дискаунтерів у медіапросторі*».

Питання **соціолектів і різних дискурсивних практик** належать до традиційної соціолінгвістичної проблематики. Їх обговорювали як на пленарних засіданнях (проф. Анна Піотрович-Кренц і проф. Малгожата Віташек-Самборська, Університет імені Адама Міцкевича в Познані, доповідь «*Відображення двох ставлень до пандемії в польській мові*», проф. Казімеж Сікора, Ряшівський університет, доповідь «*Академічні лінгвістичні звичаї в Польщі. Спроба оцінки та прогнозу*»), так і на секціях, де **соціолектам** було присвячено доповіді Барбари Дрозд «*Медичний соціолект у порівняльному аналізі польського та іспанського медичного дискурсу (на прикладі текстів вебсайтів CuidatePlus та Medycyna Practical)*», Анни Печник «*Польська*

мова харчових технологів», Томаша Курдили «Специфіка та обмеження соціолектного словотворення», Агнешки Юрчинської-Клосок «Способи вираження рівня складності маршрутів сходження», Еви Оронович-Кіди й Агнешки Мишки «Способи впливу назви косметики на почуття покупців», а різним дискурсивним практикам, зокрема скорбному дискурсу — Ілони Кулак «Онлайн співчуття родичам померлих неpubлічних осіб», Джоанни Вічер «Лінгвістичний образ померлої дитини в похоронній рекламі (соціолінгвістичний аспект)», релігійному дискурсу — Агнешки Серадзької-Мрук «Дискурс побожності Хресної дороги та історичних подій», Александри Серафін-Вічер «Святий Йосип як емігрант», мові художньої літератури — Влодзімежа Моха «Мова роману Мери Спольської “Я Марися, і я думаю, що сьогодні в’ю себе” як приклад гібридної польської молоді літератури», віковим особливостям мовлення — Беати Жяйки «Оцінка старості істот у мові найстаршого покоління сільських мешканців (на прикладі гміни Бабице у Хшановському повіті)», Моніки Кій «Соціолінгвістичний аспект дитячої онімної творчості». Інші актуальні соціолінгвістичні проблеми розкривали доповіді Єви Блахович-Вольної та Анни Блахович-Вольної «Krvati, Svrbi, Zlovenci та Valije — хорватські, сербські, боснійські принизливі назви та мова ненависті в коментарях користувачів Інтернету на Фейсбуці у 2020—2024 роках», Петра Сотірова «Сучасні зміни в іменах спорідненості болгарською мовою (ідентифікація та фактори)», Олени Коряковцевої «Підвищена продуктивність експресивних потіна abstracta в сучасній російській мові: соціокультурні та системні фактори».

Крім пленарних та секційних засідань, під час конференції відбулося також засідання Комісії із соціолінгвістики, члени якої обговорювали план роботи на 5 років. Ішлося передусім про XVII Міжнародний з’їзд славістів, що повинен відбутися в Парижі 2025 року, а також інші наукові форуми, зокрема конференції під егідою Комісії.

Під час засідання обрано нових членів Комісії (усі від Польщі): проф., доктор габілітований Казімеж Сікора (Ягеллонський університет у Кракові), проф., доктор габілітований Міхал Глушковський (Університет Миколи Коперника в Торуні), доктор філософії Катаржина Кончевська (ад’юнкт Інституту польської мови Польської академії наук), доктор філософії, проф. Іза Матусяк-Кемпа (Вармінсько-Мазурський університет в Ольштині), доктор філософії, професор Роберт Слабчинський (Ряшівський університет), доктор філософії Александра Серафін-Вічер (Ягеллонський університет у Кракові). Було обрано також почесних членів Комісії, до яких від України ввійшли мовознавці — професори Інституту української мови НАН України Л.Т. Масенко, Є.А. Карпіловська та С.О. Соколова.

На засіданні відбулися вибори нового керівника Комісії. Галина Курек, професор факультету польських студій Ягеллонського університету, яка впродовж 17 років успішно керувала роботою Комісії, передала свої повноваження М. Свенціцькій, професорові факультету лінгвістики Університету Казимира Великого в Бидгощі (Польща). Заступником голови Комісії обрано проф. П. Одалоша з факультету гуманітарних наук Уні-

верситету Матея Бела в Банській Бистриці (Словаччина). Саме цей навчально-науковий осередок готуватиме та прийматиме наступне наукове зібрання соціолінгвістів уже 2026 року.

Крім того, члени Комісії із соціолінгвістики зберуться на засідання під час роботи Міжнародного з'їзду славистів у Парижі 2025 року, однак українські мовознавці не братимуть у ньому участі відповідно до офіційної позиції України. Звернення Українського комітету славистів про перенесення дати проведення XVII Міжнародного з'їзду славистів на період після закінчення війни РФ проти України було розглянуто на засіданні Міжнародного комітету славистів 2 вересня 2024 року й не набрало більшості голосів. Тому Україна, як і РФ та Білорусь, не братиме участі в роботі «екстраординарного» (так його номіновано відповідно до пропозиції представниці Австрії проф. У. Долечаль) на рівні офіційних делегацій.

Наукову хроніку отримано 14.10.2024

Svitlana Sokolova, Doctor of Sciences in Philology, Professor,
Head in the Department of Stylistics, Culture of Language and Sociolinguistics
Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine
4 Mykhailo Hrushevskiyi St., Kyiv 01001, Ukraine
E-mail: a-senchuk@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-0052-6128>

Halyna Shumyt'ska, Doctor of Sciences in Philology, Associate Professor,
Professor in the Department of Sociology and Social Work
Uzhhorod National University
14 Universytetska St., Uzhhorod 88000, Ukraine
E-mail: halyna.shumyt'ska@uzhnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7806-2963>

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
“SOCIAL LINGUISTICS IN SLAVIC LINGUISTIC RESEARCH.
THEORY AND PRACTICE”